

Sociálna reforma – významný faktor hospodárskeho rastu

Vážené dámy a páni,

Ďakujem za príležitosť osloviť účastníkov panelu Reformy sociálneho systému na dnešnej konferencii. Ako vidno aj z ďalších tématických okruhov tejto konferencie, politika v Strednej Európe je otvorená nielen reformnému mysleniu, reformným teóriam, ale aj reformným skutkom. Keď sme takmer pred 2 rokmi pripravovali reformný program pre našu krajinu, bolo nám viac ako zrejmé, že po desaťročí tranzitívnych a čiastkových zmien, dozrel čas pre zásadné štrukturálne zmeny v ekonomike, v sociálnej politike, vrátane zdravotníctva a školstva, ako aj systému justície.

Už volebné programy väčšiny relevantných slovenských politických strán vo voľbách v roku 2002 a to nielen tých, ktoré patria do súčasnej vládnej koalície, mali v sebe zakomponované významné pasáže venované naliehavej potrebe zmeny sociálneho systému. Na jeseň 2002 panoval v politickej aj odbornej verejnosti konsenzus, že zmeny sú nevyhnutné. Avšak zatiaľ čo jedny sa nazdávali, že sociálnu reformu umožnia čiastkové zmeny parametrov v systéme, iní ponúkali riešenia v ďalšom rozširovaní štátnych výdavkov na sociálnu sieť. Bol tu však aj stále silnejší hlas, ktorý odznieval nielen v politických stranách, ale aj vo viacerých významných think-tankoch, ako aj v medzinárodných inštitúciách, ktorý upozorňoval na nevyhnutnosť systémového prístupu v sociálnej politike a na potrebu prijatia zásadných, aj keď bolestivých zmien. Naša predstava bola nielen parametricky, ale hlavne obsahovo principiálne zmeniť slovenský sociálny systém, pretože sa na neho pozeráme nielen ako na systém, ktorý poskytuje dodatočnú záchranu a pomoc v ťažkých chvíľach, ale ako na systém, ktorý má byť aktívnym prvkom pri zmene motivácie ľudí, systém, ktorý má podnecovať a odmeňovať ľudí za aktivitu, napomáhať rastu zamestnanosti, spoluvytvárať dobré podmienky a umožňovať individuálne stratégie života v staršom veku.

Zhruba od novembra 2002, kedy sme predložili prvý balíček sociálnych zákonov, až po súčasnosť, sa sociálna politika stala jedným z dominantných fenoménov slovenského verejného života. Je predmetom intenzívnych verejných diskusií, výstupov v médiách, seminárov a aj konferencií, akou je tá dnešná. Obsah zmien, ktoré dnes implementujeme do praxe je postavený na nasledovných princípoch:

1. Nová sociálna politika odmieta vnímať sociálne odkázaných a nezamestnaných občanov, ako pasívny subjekt štátnej sociálnej pomoci
2. Nová sociálna politika podriaďuje všetky parametre sociálneho systému princípu „Pracovať sa oplatí“
3. Nová sociálna politika po prvýkrát za posledných 50 rokov vytvára účinné legislatívne predpoklady pre zapájanie samosprávy, občianskej spoločnosti a Cirkví do riešenia sociálnych problémov regiónov a komunít, čím nadväzuje na stáročnú tradíciu sociálnej participácie a angažovanosti na našom území
4. Nová sociálna politika podporuje a rešpektuje individuálnu voľbu a vlastnícke práva občana v oblasti penzijného zabezpečenia.

Uvedené princípy sú premietnuté v troch hlavných reformách, ktoré sme začali realizovať prakticky okamžite po našom nástupe v októbri 2002. Jedná sa o:

1. Reformu systému sociálnej pomoci a rodinnej politiky

2. Reformu trhu práce a politiky zamestnanosti
3. Reformu dôchodkového systému a sociálneho poistenia.

Rok 2003 bol v tomto ohľade rokom legislatívnej prípravy novej sociálnej politiky. Od jesene 2002 sme predložili množstvo právnych noriem a strategických dokumentov, z ktorých najzásadnejších je 10 reformných zákonov. Tie tvoria fundament novej sociálnej politiky, ktorý predstavuje ucelenú alternatívu riešenia sociálnych problémov, oproti starému systému. Tento koncept je novou cestou Slovenska, ktorý zachytáva a reaguje aj na aktuálne trendy a problémy modernej spoločnosti v celoeurópskom kontexte.

Hlavným sociálnym problémom Slovenska, ktorý sme začali riešiť už v minulom roku je vysoká miera nezamestnanosti. Pri našom nástupe nezamestnanosť dosahovala takmer 19%. Ozdravovaním ekonomického prostredia v krajine, silným hospodárskym rastom, ale aj prijatím opatrení v oblasti sociálnej politiky, podmienením vyplácania sociálnej dávky aktivitou, zvýšením frekvencie kontaktov nezamestnaného s Úradom práce a hlbokou liberalizáciou zákonníka práce, sme dosiahli pokles pod 14%. Štatistika zároveň potvrdila, že tento pokles nemal len administratívny charakter, ale bol umocnený aj výraznejším rastom zamestnanosti o 1,8%. Vážnejší problém však z tohto pohľadu predstavujú osoby, ktoré sú nezamestnané viac ako rok a patria do kategórie dlhodobo nezamestnaných. Táto skupina občanov, predstavuje najzložitejšiu cieľovú skupinu, na ktorú sú v súčasnosti najviac zamerané opatrenia novej sociálnej politiky s cieľom motivovať k práci a aktivite. Nový projekt verejnoprospešných a dobrovoľníckych prác, ktorý realizujú už nielen samosprávy, ale aj organizácie občianskej spoločnosti, ako sú charity, Cirkvi, občianske združenia zaktivizuje stovky desiatky tisíc sociálne odkázaných občanov.

V nasledujúcom období budeme prioritne investovať do ľudských zdrojov. Chceme v tomto roku investovať o 1 mld Sk viac (3,5 mld Sk), ako v roku 2003.

V roku 2003 sme pripravili a schválili rozsiahlu dôchodkovú reformu, ktorá zahŕňa reformu priebežného systému financovania dôchodkov a zavedenie silného kapitalizačného piliera do povinného dôchodkového systému, ktorý zavádza 9% príspevky na súkromné osobné účty občanov k 1.1.2005. Tieto účty budú spravované súkromnými správcovskými spoločnosťami konkurujúcimi si na trhu. Túto zmenu považujem fiškálne, ale aj organizačne za najnáročnejšiu operáciu programového vyhlásenia súčasnej vlády. Schválenie zákona o starobnom dôchodkovom sporení v parlamente ešte v minulom roku, umožňuje slovenským občanom ukladať si na svoj osobný účet najvyššie percentuálne príspevky v Európe, čím sa zavádza sloboda voľby a vlastnícke práva v dôchodkovom zabezpečení. Vytvára sa základ lepšieho individuálneho zabezpečenia v starobe a dlhodobá udržateľnosť systému.

Sociálna reforma, do ktorej sme sa pustili pred vyše rokom je samozrejme dlhodobým projektom. Som však presvedčený, že legislatívny rámec je dobre postavený, jeho prehĺbením a dôslednou implementáciou očakávam najmä:

1. Zníženie počtu sociálne odkázaných a postupné zníženie nezamestnanosti na úroveň EÚ.
2. Zvýšenie flexibility trhu práce a zlepšenie podnikateľského prostredia
3. Zdravý a výkonný dôchodkový systém, ktorý umožní ďalšie znižovanie odvodového zaťaženia zamestnávateľov aj zamestnancov
4. Podpora hospodárskeho rastu SR

Ako každá závažná zmena, tak aj naše prvé skúsenosti so sociálnou reformou potvrdzujú nemožnosť hľadania krátkodobých riešení z večera do rána. Verím, že systém, do

ktorého sme sa snažili pretaviť skúsenosti zo zlyhania reformných snáh za posledných 14 rokov, ako aj súčasný poznatkový aparát odbornej a občianskej verejnosti bude úspešný. Predpokladom k tomu bude dôsledné zavedenie reformy do praxe a odmietnutie zastavenia sa na polceste, aj keď k tomu často navádza postoj populistov a zástancov doterajších zlyhaných riešení.

Som hlboko presvedčený už v tomto čase, že balík vládnych reforiem, ktoré sú pre mnohých bolestivé a aj ťažšie únosné, prináša pozitívne výsledky pre širšiu verejnosť, a že možno o rok budeme môcť povedať, že pozitívne zmeny sú ešte citeľnejšie a že spoločné prejdenie tejto cesty posunulo našu spoločnosť o ďalší krok vpred.